Nº. 26. Donderdag 27 Juni 1918. 18de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

IN MEMORIAM.

Men schrijft ons: Binnen drie maanden, ieder ongeveer 80 jaar oud, zijn drie verdienstelijke mannen gestorven, die voor Indië de „geef" niet de „neem" politiek in toepassing brachten m. n.: *Nommensen*, vader der Rijnsche zending, *Verbraak*, soldatenpastoor *Kruyt*, de bekende voorganger van Modjowarno, ± 55 jaar in de zending werkzaam geweest. Met dezen laatsten was ik van nabij bekend en bevriend sinds 1894. Een meester in menschen-behandeling. Hij was een „burger" en een „gever", n.l. van zedelijke kracht en verstandelijke vermogens. Hij dacht aan „ontvangen", dus de belooning steeds in de tweede plaats; hij heeft het stoffelijk niet weelderig gehad, maar had genoeg en vooral hij was tevreden, zonder kleine eerzucht en naijver, met zijn *f* 150.— begin- en *f* 175.— eindtraktement. In Modjowarno is hij begraven naast zijne vrouw en zijn zoon Arie. Er zal in die mij goed bekende streken bij duizenden diepe weemoed zijn over den „pandita di swarga" en nog tientallen jaren zal men aan hem bij de inboorlingen terugdenken met dankbaren eerbied.

Een stem uit het Noorden.

In arrenmoede greep ik naar de pen en zond den Hoofdredacteur van de *Prov. Gron. Ct.* — een der heel weinigen hier in 't Noorden, die voor Indië voelt — een artikeltje, waarin ik mijn overkropt gemoed wat lucht heb gegeven.

Al lange maanden richtte zich mijn blik naar *het* centrum der belangstellenden in het wel en het wee van Kromo's groote land, maar ik ontwaarde niets, dat naar eenige actie geleek. M.i. concentreert zich de belangstelling voor Indië veel te veel in een kring van de „Indisch-menschen". Naar buiten blijkt er zoo heel weinig van. En het was nu zoo'n goede gelegenheid geweest om meer belangstelling voor Indië op te wekken! Waarom heeft men die voorbij laten gaan? Zeker, men heeft niet stilgezeten, men heeft belangstelling trachten op te wekken voor Indische kunst, Indische muziek, onderwijs en met die propaganda is ook wel iets bereikt, maar er valt voor nog zoo heel veel meer belangstelling op te wekken *buiten* den kring der „stamgasten". Het is een groote teleurstelling voor mij geweest, dat men in de verschillende centra der oud-gasten niet heeft getracht mannen en-of vrouwen naar de Kamer af te vaardigen, die dan in de *1ste plaats* de belangen van ons mooie, groote Indië zouden moeten en willen behartigen. Ik maak me sterk, dat wij, menschen die voor dat land voelen, met vereende krachten in staat zouden zijn de *verschillende* kiesvereenigingen in dien geest te bewerken. Wij mopperen vaak over het gebrek aan belangstelling bij hen, die Indië nooit gezien hebben, maar ik vraag me herhaaldelijk af: „Wat wordt er voor flinks gedaan om hen die buiten den kring staan te bereiken?"

Zullen we een volgende verkiezing 't weer lijdelijk aanzien? Ik mag hopen van niet.

Witzenburg heeft in Assen zijn stem verheven, ik heb het hier in Groningen gedaan, wat is er verder in 't Zuiden geschied? Wij hier in 't Noorden kunnen niets doen, dat kan men alleen in centra als den Haag, Amsterdam, Breda, Nijmegen, Apeldoorn en wellicht nog andere plaatsen.

Maar we kunnen een beetje helpen, steunen, desnoods alleen met wat „oewang blandja". Noodig is m.i. vooral organisatie. De kracht hiervan voelen wij thans dagelijks. Zullen wij daartoe geraken? Wij denken lang niet allen gelijk, maar op het stuk van Indië is er dunkt me heel veel, dat ons *allen* vereenigt. Wie blaast er „verzamelen"?

En nu, na deze lange inleiding mijn stukje:

„U, Mijnheer de Hoofdredacteur, U, de warme vriend van het Nederland daar ginds in 't verre Oosten, zult het onderstaande gaarne een plaatsje in uw veelgelezen blad inruimen!

Ik wilde het n.l. even hebben over de 40.000.000 Nederlandsche vrouwen, mannen en kinderen, die daar wonen. Aan die veertig millioen menschen denkt het kiezende Nederland niet, het vergeet ze, nu, terwijl het zoo'n bij uitstek gunstige gelegenheid is, om ze wel te gedenken! Enkele vrienden van Nederlandsch-Indië zijn daardoor verontwaardigd, anderen gegriefd, velen bedroefd, maar allen zijn wij teleurgesteld! Het is voor ons, vroegere bewoners van dat schoone land, een groote deceptie, dat de toonaangevende mannen... en vrouwen! dat land eenvoudigweg vergeten, doen of het niet voor ze bestaat! Op vele wijzen, op allerlei toonaarden, vaak in mineur, heeft men in vergaderingen en lezingen en geschriften de nooden van ons goede landje bezongen, tot wee wordens toe! En telkens als ik een krant opnam, waarin de verslagen stonden der tallooze redevoeringen der rondtrekkende propagandisten, ontsnapte mij de verzuchting...... En Indië! Niemand, letterlijk geen enkele dier vrouwen en mannen heeft hier een woord gericht tot de tallooze millioenen natuurgenooten aan den evenaar, menschen wier nooden even talrijk als groot zijn. „Als 't maar kiezers of kiesters waren", zei mijn sobat, met wien ik er over sprak, „dan zou je hen eens het vuur uit de sloffen zien loopen!" Zou het?

De wet zegt, dat ik moet kiezen. Maar ik kan niet. Geen der partijen, geen der vrouwen en mannen, die hier zoo warm worden aanbevolen, heeft mijn sympathie, want geen dier politici schijnt te begrijpen hoe grootsch, hoe verneven de taak is. Nederland door de geschiedenis opgelegd, die millioenenbevolking op te heffing, te leiden, te voeren tot hoogere ontwikkeling, tot meerdere welvaart, tot geluk. Dit alles, afgezien van de geweldige beteekenis in oeconomischen zin, die Nederland en Indië reeds nu voor elkaar hebben en die waarschijnlijk na den oorlog nog heel, heel veel grooter zal zijn! Het is ons allen, vrienden van Indië, een raadsel, waarom men thans niet de gelegenheid aangrijpt, nu terwijl de mentaliteit der bevolking geheel verandert, om met daden te toonen, dat men met ze meeleeft.

Moeten wij, oud-Indiërs, aan onze Indonesische vrienden schrijven, dat de „Orang-blanda" groot zijn in de menschelijke ondeugd: egoisme? Wawo Runtu, een bewoner der Minahassa, het land, dat zich gaarne de 12de provincie van Nederland noemt, schreef in de Indische Gids van 1 Juni een artikel over zijn land. Het eindigt met de woorden: „Moge Nederland later trotsch zijn niet enkel op zijn groote en rijke, maar ook op zijn door een voorspoedige, ontwikkelde en tevreden bevolking bewoonde koloniën, waarvan de Minahassa een klein maar een onafscheidelijk deel uitmaakt". Zal deze stem die zijn van een roepende in de woestijn? Ik vrees van ja!

H. F. TILLEMA,
oud-lid van den Gemeenteraad van Semarang.

Bijdragen tot de geschiedenis van het Comité „Indië Weerbaar".

De tweespalt in de deputatie „Indië Weerbaar", tengevolge van het verschil over het leiderschap tusschen de heeren *D. van Hinloopen Labberton* en den heer *W. V. Rhemrev* is algemeen bekend. Bij hunne terugkomst in Indië heeft die twist voortgeleefd in uitingen in de Indische bladen. In het *Bataviaasch Nieuwsblad* van 19 November 1917 doet de heer Rhemrev een scherpen aanval op den heer Labberton. Hij geeft daarbij omstandig verslag van een ontmoeting, waartoe hij opzettelijk was uitgenoodigd door den heer *Mr. G. Vissering*, president der Nederlandsche Bank, gewezen voorzitter van het Comité van de Brusselsche tentoonstelling in 1910, om hem te waarschuwen voor den heer H. L. op grond van moeielijkheden welke dat Comité van dien heer ondervonden had. De heer Vissering deed hem bij die gelegenheid kennis nemen van de volgende brieven:

Amsterdam, 11 Mei 1917.

Aan den Weledelgestrengen Heer
Rhemrev,
Kapitein Nederlandsch-Indisch Leger Hotel „Twee steden"
's-Gravenhage.

Weledelgestrenge Heer,

Naar aanleiding van de vragen, die gij mij hebt gesteld over de verschijning van het boek van den Heer van Hinloopen Labberton, kan ik U ingesloten nog zenden een exemplaar van de circulaire, welke over dat boek gezonden is aan de Inzenders van bijdragen door de N.-I. Commissie v. d. Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910.

U kunt daaruit zien, dat deze Commissie aan de inzenders heeft medegedeeld, dat zij zich niet kon vereenigen met de wijze waarop de Heer Labberton aan het hem gegeven mandaat uitvoering had gegeven en dat dus ook dat boekwerk niet meer als eene officieele uitgave der Commissie kon worden beschouwd.

Na beleefde groeten
Hoogachtend
Uw dw. dr.,
(w.g.) G. VISSERING.

Bijlage 1.

N. I. Commissie v. d. Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910.
(Ingesteld bij Gouv. Besl. van 7 April 1909 No. 24).

Aan den Heer ....
....
....

Van den uitgever van het „*Handboek van Insulinde*”, samengesteld door den heer D. van Hinloopen Labberton, ontving onze Commissie een presentexemplaar voor U als „medewerker”, met verzoek voor de doorzending zorg te dragen. Aan dit verzoek geeft onze Commissie hierbij gevolg, onder het voorbehoud harer gevoelens ten aanzien van dit werk. Zij wenscht namelijk daardoor niet geacht te worden het patronaat er van te aanvaarden, en veroorlooft zich hierbij, ter voorkoming van misvatting, de redenen, welke háár daartoe hebben geleid, in het kort onder Uwe aandacht te brengen.

Onze Commissie gevoelt zich bezwaard door de omstandigheid, dat deze arbeid niet heeft beantwoord aan de bedoeling, waarmede door haar aan vele personen medewerking is gevraagd tot het samenstellen van een encyclopaedischen catalogus voor de afdeeling Nederlandsch-Indië ter Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910, de bedoeling n.l., dat de bewerking van de daarvoor verzamelde stof tijdig zou gereed komen om als leiddraad voor de bezoekers der tentoonstelling te kunnen dienen. Onze Commissie meent verplicht te zijn tot de verklaring aan „medewerkers” dat met de verschijning eenige weken na het sluiten der tentoonstelling, het door haar beoogde doel is voorbijgestreefd.

Tot beter begrip van den loop van zaken moge strekken, dat aan den Secretaris onzer Commissie, den heer D. van Hinloopen Labberton, de opdracht was gegeven, welke door dezen heer was aanvaard, om de bijdragen voor bedoelden catalogus tot een passend geheel te verwerken, doch dat wegens vertrek naar Nederland van den heer Van Hinloopen Labberton de uitvoering dezer opdracht buiten toezicht van onze Commissie heeft moeten plaats vinden, en zij dientengevolge niet bij machte is geweest te verhinderen, dat van de bijdragen van „medewerkers” gebruik is gemaakt tot een doel, afwijkend van dat, waarvoor de medewerking gevraagd werd.

Zij betreurt het verder, dat de heer D. van Hinloopen Labberton vrijheid heeft gevonden om op menige plaats zijne persoonlijke, kritische meening, soms op voor andersdenkenden gevoelige wijze, op den voorgrond te stellen, en daarmede is afgeweken van de plicht der strikt onzijdige en zakelijke beschrijving, welke door eene Commissie als de onze en voor de bewerking van een catalogus in de eerste plaats is in acht te nemen. Zij ziet zich tot haar leedwezen genoopt te verklaren, dat zij ook om deze reden het werk van den heer D. van Hinloopen Labberton niet als van haar uitgaande kan erkennen.

De Nederlandsch-Indische commissie voor de Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910:
(*w.g.*) VISSERING, *Voorzitter.*
(*w.g.*) ZIMMERMAN, *Secretaris.*

De heer Rhemrev deelt verder nog mede, dat eenige dagen voor den terugkeer der deputatie naar Indië op een diner ten huize van den heer Vissering, waarop, behalve hij, ook waren uitgenoodigd zijne Excellentie de Oud-Gouverneur-Generaal Van Heutsz en de heer Van Eerde van het Koloniaal Instituut, Zijne Excellentie Van Heutsz, die — aldus schrijft de heer R. — „zooals bekend is, niet gewoon is, een „blad voor zijn mond te houden o.a. het volgende: „Die Van Hinloopen Labberton, dat is me er eentje, „onmiddelijk na aankomst hier te lande kwam hij bij „mij en vertelde, dat zijn lastgever, *Mr. 's Jacob*, „zeer ambieërde de betrekking van voorzitter van den „a.s. Volksraad en dat hij, v. H. L., daarvoor moeite „moest doen, maar, zeide v. H. L. verder, die 's Ja„cob is te oud en staat al met één been in het graf „en daarom wilde ik u verzoeken, niet hem maar mij „te pouseeren.”

Wij voegen hier aan toe de volgende openbaar gemaakte brieven van den heer K. A. R. Bosscha, theeplanter in de Preanger Regentschappen, gericht aan den heer Rhemrev en aan den heer Jhr. Gey van Pittius, gepensioneerd overste, te Utrecht.

Malabar, 29 November 1916.

Geachte heer Rhemrev,

Ik kwam in het bezit van Uw schrijven van 26 dezer, naar aanleiding waarvan het volgende:

Zooals u weet, heb ik mij op de vergadering van 3 September uitgelaten, dat ik meende, dat met het overbrengen van de motie aan den G.-G. de taak van het hoofd-comité Indië-Weerbaar afgeloopen was en dat iedere verdere handeling de zaak eerder verzwakken dan versterken zou. De spontane uitingen op de vergaderingen waren zoo geestdriftig geweest, dat ieder verder sleepend einde dat wij hieraan zouden toevoegen de zaak eerder verwateren zou dan deze krachtiger te maken.

Toen mij echter bleek, dat reeds door personen buiten opdracht van het comité gelden waren verzameld om een deputatie van personen, waarvan er geen lid was van het hoofd-comité, naar Holland te zenden, heb ik uitdrukkelijk de verklaring uitgelokt, dat deze personen géén mandaat van het hoofd-comité zouden medekrijgen. Dit gevoelen deel ik thans nog volkomen, omdat het onmogelijk is voor het op 3 Sept. ontboden hoofdcomité verder eenige verantwoordelijkheid te aanvaarden voor wat deze deputatie zal beweren. Uit het courantengeschrijf is toch voldoende gebleken, dat zij v o o r w a a r d e l ij k voorstanders zijn en de motie slechts aanvaarden, mits zij er andere voorwaarden (politieke rechten) aan kunnen verbinden.

Mijn standpunt is, dat de groote kracht van onze actie verloren gaat, indien wij op dergelijke wijze gaan marcheeren. Wij moeten het volle vertrouwen koesteren, dat indien wij ons vrijwillig de opofferingen willen getroosten welke met de motie zijn bedoeld, wij mogen verwachten, dat de Hollandsche regeering wel uit eigen beweging hier wat tegenover zal stellen en wel speciaal eenige medezeggingschap in het bestuur over de koloniën (e e n i g e medezeggenschap...... Red.)

Nu het echter vaststaat dat er eene deputatie naar Holland zal gaan, kan ik het niet anders dan toejuichen, dat hieraan tenminste é én persoon wordt verbonden, die geheel de bedoeling van het hoofdcomité begrijpt en dit in Holland duidelijk kan maken om alle misverstand uit te sluiten, dat de actie niet de bedoeling heeft gehad om voor iets iets te vragen en dus een soort van marchandeeren heeft bedoeld.

En er is zeker niemand uit het hoofdcomité die dit beter zal kunnen duidelijk maken dan u, die het initiatief tot de actie genomen heeft.

Ik ben daarom gaarne bereid om u de f 1500 reeds dadelijk toe te zenden in afwachting dat er wellicht eenige personen een gedeelte van dit bedrag van mij wilen overnemen.

Ik vertrouw er op, dat u in Holland uwe welsprekendheid zult aanwenden om vooral aan te toonen, dat het hoofd-comité en natuurlijk ook de afdeeling Bandoeng de motie geheel onvoorwaardelijk heeft gesteld.

Ik zal u heden de *f* 1500 doen toekomen, waarvan ik gaarne eenig bericht tegemoet zie.

Na beleefde groeten, hoogachtend,
K. A. R. BOSSCHA.

Malabar, 1 Januari 1917.

Waarde Gey.

Zooals ik je vroeger reeds heb geschreven, heb ik mij nog al bemoeid met Indië-Weerbaar, eerst als lid van het hoofd-comité en voorzitter van de afdeeling Bandoeng, alwaar ik de openbare vergadering geleid heb, terwijl ik thans weer zal optreden als voorzitter van een nieuw permanent hoofd-comité dat geheel los is van het oude hoofd-comité en de deputatie, omdat de richting die deze laatste ingeslagen is, niet de mijne is.

Ik sta geheel en al voor een onvoorwaardelijke medewerking met het streven Indië-Weerbaar, terwijl de tegenwoordige deputatie, die zich buiten het hoofd-comité heeft samengesteld, gesteund door geldmiddelen, welke ook niet door het hoofd-comité zijn verzameld, blijkens steun aan de weerbaarheid van Indië toe te zeggen, mits hier andere concessies ten hunnen behoeve tegenover staan.

Zij willen dus een voorwaardelijk Indië-Weerbaar.

Ik heb daarom gaarne op het laatste oogenblik financieelen steun toegezegd aan kapitein Rhemrev, den vader van de beweging Indië Weerbaar, om nog met de deputatie mede te kunnen gaan *om geheel ONS standpunt te kunnen uiteenzetten en te zorgen, dat de andere leden van de deputatie ons doel niet vertroebelen.* Ik kan je daarom ten zeerste aanbevelen om kapitein Rhemrev, die zich tot jou zal wenden, in alle opzichten te steunen en voort te helpen, *hoofdzakelijk om hem te introduceeren bij de hooge autoriteiten en kamerleden. Je zal er een goed werk aan doen hem deze hulp te verleenen.*

Na vriendelijke groeten,
yours
K. A. R. BOSSCHA.
Malabar, Java.

Sprokkels.

XII.

„Bij het Europeesch onderwijs heerscht een zeer groot gebrek aan leerkrachten......!" alzoo Dr. G. A. J. Hazeu, Directeur van O. en E. op 19 October 1914.

„Het eenige wat hier in den weg staat, is een nijpend gebrek aan Europeesche onderwijskrachten!" zoo sprak Mr. K. T. Creutzberg, Directeur van O. en E. op 3 September 1917. In het laatst van 1910 waren we op het Departement van O. en E. en bepleitten o. a. de belangen van een school, wat aanging de benoeming van voldoend onderlegd en practisch ervaren personeel.

De toenmalige directeur van O. en E. voerde ons tegen:

„Zet eens een vuist, als ge geen hand hebt" en de secretaris wist zich niet anders te verontschuldigen als met een: „Pluk eens veeren van een kikker". Beiden erkenden toen reeds, dat de noodige volledig bevoegde, ervaren onderwijskrachten niet aanwezig waren, doch meenden wellicht, dat de toestand wel een gunstige wending zou nemen, zooals een afdeelingschef, dien we op het onhoudbare van den toestand voor de toekomst wezen, van oordeel was, dat de zaak over een jaar of drie weer in orde zou wezen.

Vier jaren later was de toestand echter nog ongunstiger, en het vorig jaar was er geen verbetering in zicht; integendeel de toestand is erger dan ooit te voren en het onderwijs in Indië zit in een moeras.

Gebrek aan onderwijskrachten houdt menigen nuttigen maatregel tegen. En wat daaraan te doen?

Het beurzenstelsel zal in de toekomst verbetering brengen; laten we hopen, dat het een afdoende zal zijn.

We vermoeden echter, dat er in den zak getast zal moeten worden om de salarissen en daardoor de pensioenen te verhoogen, wat met het oog op de stijging van den levensstandaard ook zeer noodig is.

Doch waarom in Indië geen flinke kweekschool voor onderwijzers gesticht, een inrichting, waarmee de Regeering voor den dag kan komen?

Zoo graag wil men de zaak van het onderwijs flink aanpakken; beginne men dan eindelijk met de opleiding van Europeesche onderwijzers in het land zelf, of men verbinde aan het beurzenstelsel een bepaalde Indische opleiding in het Moederland.

XIV.

In het „Soer. Hbl." vonden we, overgenomen uit de „Japan Advertisers", het oordeel van een Japansch echtpaar, dat eenige jaren in Canada geleefd had, over Japan en deszelfs bewoners, welk oordeel een scherp contrast vormt met de zoo vaak geroemde Japansche beleefdheid en netheid en die lieve Japansche vrouwtjes.

„In de eerste plaats". — aldus bedoelde Japanner — „zal dit jammerlijke, ellendige weder mijn dood worden. Voeg daarbij de modderige wegen, de slijtage van schoenen en kleeren en den afschuwelijken stank, welke de lucht overal vervult en de beschrijving van uw vuile klimaat is compleet."

Alles stinkt volgens hem in Japan en hij ontzegt zijn landgenooten het recht over Chineesche steden te klagen met hun verschrikkelijk lawaai en viezen stank.

En dan gaat hij voort: „Ik heb tot nog toe nog niets moois in Japan gezien. De Japanners zijn een erg leelijk ras. De mannen kijken ruw, zelfbewust en brutaal. Zij hebben geen greintje beleefdheid of rechtschapenheid."

Ze behandelen de vrouwen ruw, wier kleur een mengsel is „van fletse bleekheid en een onuitwischbaar geel, het gevolg van slecht voedsel, goedkoop leven en onwetendheid van de wetten der voeding."

De Japansche vrouwen zijn inferieur aan de blanke, zoowel wat moreel betreft, als physische schoonheid.

Na een vijfjarig verblijf in het buitenland vindt de zoon uit het land der Rijzende Zon het vreeselijk lastig om met zijn landgenooten om te gaan. Zij zijn zoo wantrouwend, jaloersch en onaangenaam en bovendien zijn 't allemaal leugenaars, zonder uitzondering, en de Japansche beleefdheid is een verbergen van onwaarheid en schijnheiligheid.

Dit oordeel is niet vleiend voor Japan en zijn bewoners, maar wat de beleefdheid betreft, rijst de vraag bij ons op of de Europeesche vaak wel van beter gehalte is.

En waarom kwam ons dien wijsgeerigen „puzzle" in den zin: Een Kretenzer zei dat alle Kretenzers leugenaars waren?

XV.

Zou het gedwongen verblijf in Amerika van zoo menig Indischman, die op weg is naar het vaderland, indirect toch nog voordeel afwerpen voor ons Indië, en wel voor de Indische kunstnijverheid in 't bijzonder?

Een ieder, die weleens te Djokja kwam, kent het weinig aanzienlijk gebouwtje in de nabijheid van het station, waar een kleine, doorloopende tentoonstelling is van voorwerpen van Indische kunstnijverheid, welke tevens ten verkoop aangeboden worden.

Nadat een proefzending van verschillende artikelen afgezonden was voor een der grootste magazijnen in New-York, kwam een nieuwe aanvraag voor een proefzending tot een bedrag van ƒ 1000 van anderen kant.

De uit Indië komende dames schijnen door het dragen van voortbrengselen van Indische kunstnijverheid in verschillende winkels de aandacht op die artikelen te vestigen, en de Amerikaansche magazijnhouder is handelsman genoeg om te weten, dat dergelijke voorwerpen, die door bijzonderen vorm of eigenaardige afwerking uitmunten, in Amerika voldoenden afzet zullen vinden."

Inlichtingen worden ingewonnen, en...... laten we hopen, dat de Inlandsche kunstnijverheid ook in Amerika meer en meer bekend en gewaardeerd zal worden, en ze een tijdperk van meerderen, ja van grooten bloei tegemoet gaat.

H. v. VORDEN.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Landraden op Java en Madoera.

J u r i s t gaf eenige maanden geleden hierover in het *Soer. Hbl.* eenige opmerkingen ten beste.

Toen in 1880 de landraden onder juridische voorzitters gesteld werden, meenden de B. B.-mannen, dat dit een slag was, toegebracht aan het prestige van het Binnenlandsch Bestuur. Van het laatste is echter niets gebleken en de justiciabelen voeren er wel bij.

De bepaling echter, dat in elke afdeeling eener residentie een landraad zou wezen onder een jurist als voorzitter, mocht een 40-tal jaren geleden voldoende zijn, sedert de bevolking geweldig is toegenomen, ziet men een zonderling verschijnsel, doordat men in stede van de ressorten der landraden te herzien, eenvoudig het aantal rechtskundige voorzitters vermeerderd heeft.

Dientengevolge heeft men nu landraden met een ondervoorzitter, met buitengewone voorzitters, met tijdelijk buitengewone voorzitters.

Te S o e r a b a j a zijn vier juristen onafhankelijk van elkander aan het werk; het werk wordt verdeeld volgens de even of oneven cijfers der stukken, of volgens een andere methode. Dat er ondanks de gelijkgerechtigheid der juristen van diepgaande meeningsverschillen weinig melding te maken valt, pleit voor de goede verstandhouding der rechterlijke ambtenaren onderling.

„Wie echter een kenner van de toestanden bij de Rechterlijke macht is, zal moeten opmerken, dat de toestanden, zooals die thans geschapen zijn, weinig aantrekkelijks bieden; er komt n.l. nog iets anders bij."

Daar er bij de instelling dier rechtscolleges dikwijls geen werk genoeg was voor den op een afdeelingshoofdplaats gevestigd rechterlijk ambtenaar, werden de landraden van twee afdeelingen vereenigd, en door denzelfden jurist voorgezeten.

Tegen deze regeling zou niets in te brengen zijn, indien niet vele dier gecombineerde landraden meer dan één voorzitter hadden, en niet tijdelijk, doch voortdurend. Aan die toestanden behoort een einde te komen; „in de eerste plaats is het niet in het belang van de justiciabelen, doch bovendien zijn hooge declaraties het gevolg van het bedienen van meer dan een landraad van uit één standplaats, terwijl de voorzitters herhaaldelijk van honk moeten om hun nevenlandraad te gaan voorzitten, waarvan het gevolg tijdverlies is, hetwelk op het hoofd van den voorzitter neerkomt, die, moe thuis komende van het eentonige landraadleven, 's avonds de schade kan gaan inhalen."

De Immigratie-dienst.

Zooals bekend is, bestond het plan den Immigratie-Dienst met ingang van 1 April l.l. te reorganiseeren. Te Batavia zal een centraal bureau gevestigd worden met den heer M o u w, ambtenaar voor Chineesche Zaken, aan het hoofd, terwijl hij zal bijgestaan worden door Mr. G r o e n e v e l d t en lager bureaupersoneel.

In verband met de reorganisatie worden 14 secretarissen aangesteld, terwijl 12 bureau-ambtenaren of havenmeesters ook als zoodanig dienst zullen doen, op een gemiddeld salaris van ƒ 400 met twee driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100.

De *N. Soer. Ct.* ziet daarin iets onbillijks ten

opzichte van de reeds meer dan 6 jaar in dienst zijnde secretarissen, die, naar het schijnt, nu nog eens 3 jaren zullen moeten wachten, vóór zij hun eerste verhooging krijgen.

Wel is die onbillijkheid voor de secretarissen van Batavia en Pontianak ondervangen door deze ambtenaren op een salaris van achtereenvolgens *f* 600 en *f* 500 toe te voegen aan het centraal bureau te Batavia, maar daardoor zullen de secretarissen te Semarang en Soerabaja de onbillijkheid des te meer voelen.

Opvallend is het, dat de plaatselijke leiders, in den regel de assistent-residenten, voor hun drukke bemoeienis en groote verantwoordelijkheid geen enkele vergoeding krijgen voor hun bemoeienissen met den immigratie-dienst, terwijl dit met de havenmeesters o. a. wel het geval is.

Ook de benoeming echter van bovengenoemde heeren tot leiders van den dienst heeft in ruimen kring bevreemding gewekt, zoo schreef men, volgens de *Sum. Post* uit Semarang aan het *Soer. Hbl.*

Het geldt hier toch de benoeming van een paar outsiders en men mag aannemen, dat de regeering niet tot een zoodanigen, voor de ambtenaren van het betrokken korps zeer onaangenamen en deprimeerenden maatregel zou overgaan, indien daartoe geen klemmende redenen bestonden.

Ten aanzien dier motieven tast men echter geheel in het duister.

Het feit, dat ± 90 pct. der immigranten uit Chineezen bestaat, en het derhalve gewenscht is, aan het hoofd van den dienst iemand te hebben, die met het Chineesche volkskarakter op de hoogte is, kan, waar iedere immigratie-commissie de beschikking heeft over een Chineeschen tolk, niet zoo zwaar wegen, dat daardoor een maatregel gerechtvaardigd is, die voor de ambtenaren van den immigratiedienst hoogst grievend is.

„Men ontkomt niet aan den indruk, dat vele benoemingen, zoowel bij den politieken inlichtingendienst als de immigratie, in den laatsten tijd den indruk wekken, dat de regeering hierbij geen behoorlijk stelsel volgt."

Soms dragen die benoemingen het karakter van iets als „verspilling van specialiteiten", wijl speciale kennis daarbij onvoldoende tot haar recht kan komen, en dan weer wekken andere benoemingen den indruk, dat zelfs de kennis van den gewonen gang van zaken onnoodig is en men met eenige algemeene ontwikkeling volstaan kan.

„Het is, om ons tot de immigratie-kwestie te bepalen, toch niet aan te nemen, dat alle secretarissen der immigratie-commissies niet geschikt zouden zijn, om enkele kantoren op de buitenbezittingen te controleeren." Toch werden er outsiders benoemd, waarvoor de gelden beschikbaar waren, ondanks het feit, dat de immigratie-secretarissen niet hooren van verhooging hunner inkomsten, terwijl de Chineesche tolken bij de immigratie-commissies wèl hun periodieke verhoogingen krijgen.

„Men ziet, dat eenig behoorlijk systeem bij de regeering verre te zoeken is. Men benoemt maar raak en vooral de herhaaldelijke en onnoodige inschuiving van outsiders werkt deprimeerend onder de ambtenaren voor den dienst, wier belangen en rechten door de regeering blijkbaar òf worden genegeerd òf niet erkend."

Clandestiene petroleumhandel.

De smokkelhandel in opium is bekend; ook zal menigeen gehoord hebben van clandestiene arakstokerijen, meestal voorkomende in de Chineesche wijken van steden.

De hooge rechten en accijnzen, welke geheven worden, geven aanleiding tot dezen heimelijken handel.

De *N. Soer. Ct.* vestigt de aandacht op een clandestienen petroleumhandel. Als we weten, dat van dit mineraal de accijns niet minder bedraagt dan een rijksdaalder per H.L., kunnen we ons voorstellen, hoe bij weinig nauwgezette personen de lust opkomt, om de hooge rechten te ontduiken en die gelden als eerste winst op te strijken.

Dat men tot nu toe, voor zoover bekend, nog nimmer gehoord had van clandestienen petroleumhandel, zal in hoofdzaak wel te danken zijn aan de technische moeilijkheden, welke het raffinadeeren van petroleum meebrengt, wat toch noodig is om het artikel van de hand te kunnen zetten.

De douane te Kamal, de bekende havenplaats op Madoera, heeft onlangs een geval van smokkelhandel in petroleum vastgesteld.

Op Madoera werkt sedert geruimen tijd een N. V. Madoera-Petroleum-Maatschappij, die van de regeering concessie gekregen heeft tot het exploreeren van petroleumbronnen. De boringen, welke vanwege genoemde maatschappij verricht werden, hadden in 't Bangkalansche blijkbaar een gunstig gevolg, al hoorde men ook heelemaal niets van de resultaten der boringen in het concessie-terrein.

Te Kamal trok het evenwel de aandacht, dat de verzending van leege petroleumblikken naar plaatsen in het Bangkalansche een buitengewonen omvang aannam.

Toen eindelijk de nieuwsgierigheid den ambtenaren te Kamal te machtig werd en ze een onderzoek instelden, bleek in de blikken gezuiverde petroleum te zitten, afkomstig van de terreinen van bovengenoemde maatschappij, waar de petroleum volgens een eenvoudig proces geraffinadeerd werd.

Ongetwijfeld zal de maatschappij hooge boete krijgen te betalen, maar het zou zeker aanbeveling verdienen om de concessie eenvoudig in te trekken.

Het moet wel bevreemding wekken, dat noch de douane, noch het binnenlandsch bestuur niet eerder iets van den smokkelhandel ontdekt hebben.

De Inlandsche wijkverpleging.

Door de Vereeniging tot bevordering der Inlandsche ziekenverpleging, waarvan mevr. Stokvis-Cohen Stuart de ziel en drijvende kracht is, werd in Februari van 't vorig jaar een nieuwe polikliniek geopend te Boeloe, voor Inlandsche vrouwen en kinderen, terwijl het de bedoeling is om bij voldoende inkomsten in en buiten Semarang meer van dergelijke poliklinieken te openen, teneinde tegemoet te komen aan de steeds toenemende behoefte aan behoorlijke medische verzorging van den Inlander, zoo schreef *de Loc.*

Een verblijdend verschijnsel is het, dat er bij de vrouwen zooveel vooruitgang te bespeuren is, want zullen de Westersche begrippen omtrent geneeskunde en hygiëne succes hebben, zoo zijn het de huisvrouwen en moeders, die men moet bereiken.

In de Polikliniek Boeloe — thans „Mardi Waloejo" geheeten — worden de patiënten behandeld door drie gediplomeerde Inlandsche verpleegsters onder leiding van mevr. Stokvis en de gedipl. verpleegster mevr. Anema.

Ontmoeten de meisjes slecht uitziende vrouwen, dan trachten ze deze over te halen, zich onder geneeskundige behandeling te stellen en haar glorie is groot, wanneer de patiënt werkelijk den volgenden dag op de polikliniek verschijnt. „De ijver van de meisjes bewijst voldoende, dat ze plezier in het werk hebben, en dat de vereeniging met die „wijkverpleging" op den goeden weg is, om meer en meer het vertrouwen van de Inl. vrouwen te verwerven.

De bedoeling is, om de meisjes zoover te brengen, dat zij later als vroedvrouw in staat zullen zijn ook op ander gebied dan verloskunde goeden raad te geven: dat zij malaria, dysenterie en andere volksziekten, en vooral de besmettelijke ziekten, met succes zullen helpen bestrijden; dat zij leeren met takt doch beslistheid met de patiënten en...... met hun omgeving om te gaan."

Suriname.

Eenigen tijd geleden maakten wij melding van de opzegging door de Engelsche regeering van het tractaat van 8 September 1870 betreffende de emigratie van vrije arbeiders uit Britsch-Indië naar Suriname. Uit de Surinaamsche bladen blijkt, dat daaraan de mededeeling was toegevoegd, dat geen waarborg kan worden gegeven, dat het practisch mogelijk zal zijn emigranten-arbeiders uit Britsch-Indië in Suriname te krijgen onder eenig ander stelsel.

In verband hiermede vestigen wij de aandacht op een artikel in „De West" van 12 Maart, handelende over „de kosten van het nieuwe immigratie-systeem", voor de Engelsche koloniën n.l.

In een schrijven aan de Indische regeering maakt de Britsche Minister van Koloniën, Walter Long, eenige opmerkingen over het schema betreffende de toekomstige emigratie uit Britsch-Indië, zoo als die uitgewerkt is door een inter-departementale commissie.

De opheffing van het bestaande systeem toejuichende, wijst hij er op, dat de koloniën, die immigranten betrekken, haar best hebben gedaan, zooveel zij konden tegemoet te komen aan wenschen en grieven uit Britsch-Indië. Zonder in critiek te willen treden op het nieuwe voorgestelde schema, meent de Minister te moeten wijzen op de belangrijke stijging van uitgaven die daarvan het gevolg zal zijn, zich afvragende of die uitgaven niet de kracht van betrokkenen zullen te boven gaan.

Aan het slot van zijn schrijven meent de Minister met ernst op de financieele zijde van het vraagstuk te moeten wijzen. Want, mocht het blijken, dat de lasten te drukkend zijn, dan zal dit verstrekkende gevolgen hebben op de cultures, in het bijzonder de suikerindustrie. Waar nu vele Britsch-Indiërs reeds suikerplanters zijn geworden, en zich jaarlijks in toenemende mate op die cultuur toeleggen, zou de

ondergang der suikercultuur in de betrokken koloniën ook een ramp worden voor het vermogen van vele Britsch-Indiërs.

Het wil ons voorkomen, dat onder deze omstandigheden de emigratie uit Java naar Suriname zoo krachtig mogelijk moet bevorderd worden, wil men den ondergang van den grooten landbouw in Suriname verhoeden.

* * *

In ons vorig numer deelden wij de plannen mede die de Kon. W. I. Maildienst heeft, om na den oorlog het bedrijf te reorganiseeren.

Over den tegenwoordigen dienst is men in de koloniën slecht te spreken. Uit het Voorloopig Verslag der Koloniale Staten betreffende de begrooting voor 1919 knippen wij het volgende daaromtrent:

,,Een woord van protest moest naar het oordeel van sommige leden worden gesproken tegen de wijze waarop de Koninklijk West-Indische Maildienst Maatschappij in dezen tijd speciaal de kolonie behandeld heeft en nog steeds behandelt. Deze Maatschappij heeft in de locale bladen een stuk doen opnemen om haar gedrag te verdedigen. Maar de leden hier aan het woord hadden de overtuiging, dat de gesubsidieerde stoomvaartlijn de kolonie in hachelijke omstandigheden in den steek heeft gelaten.

Als de bevolking dringend meel behoeft, werpt zij mogelijke en onmogelijke excepties op om het niet te gaan halen. Zij haalt de bevolking met hare ontzettend hooge vrachten het vel over de ooren. Zij is mede de oorzaak dat eerste levensmiddelen, welke van het buitenland moeten aangevoerd worden, zóó verbazend duur zijn, dat de arme menschen die bijna niet meer betalen kunnen. Men meende, dat die Maatschappij thans opnieuw had bewezen, dat zij niets gevoelt voor Suriname en dat zij van de meening schijnt uit te gaan, dat Suriname voor haar bestaat. Men zoude gaarne vernemen of het contract met haar voortduurt.

Een ander lid merkte tegen het hiervoren aangevoerde op, dat hij zich eerst dan zou kunnen aansluiten bij de vorige leden, als aangetoond werd, dat de Koninklijk West-Indischen Maildienst Maatschappij de vracht in sterkere mate verhoogd heeft dan andere maatschappijen. Vergeten moest ook niet, dat de Maatschappij ten aanzien van uit Suriname te vervoeren goederen voortdurend te lijden heeft gehad.''

Wij zullen bij gelegenheid onzen lezers in herinnering brengen de schoone woorden die gesproken en geschreven zijn toen in 1884 de nieuwe stoomvaartlijn geopend werd.

* * *

,,De West'' — 19 April — heeft een onderhoud gehad met den heer D. H u d i g (directeur van de Kon. Ned. Stoombootmaatschappij en van den Kon. W. I. Maildienst) die in Suriname vertoefd heeft in verband met de reorganisatieplannen bovenbedoeld.

Een zeer gunstig teeken voor de kolonie achtte de heer Hudig het feit, dat de Nederl. Handelmaatschappij zich heeft laten vinden om mede te doen aan de oprichting van een cultuurbank voor Suriname. Het heeft heel wat moeite gekost eer het zoover was. Het bleef sukkelen, totdat eindelijk de heer van Aalst, directeur van de Nederlandsche Handelmaatschappij, zijn schouders mede zette onder de zaak. Waar dit lichaam, en o. a. ook de groote Rotterdamsche Bank zich hebben aangesloten, is het gerechtvaardigd om in de kolonie met vertrouwen de gestie der Cultuurbank af te wachten.

De heer Hudig *kon zich tot zekere hoogte de bezwaren begrijpen die in de Koloniale Staten tegen de voorgestelde combinatie waren ingebracht.* *) Hij meende echter, dat in de practijk die bezwaren meerendeels wel te ondervangen zouden blijken te zijn. Met zekerheid kon hij verklaren, dat de lichamen die deze zaak op touw zetten, niets zullen nalaten om de Cultuurbank te doen beantwoorden aan haar doel. Deze lichamen thans voor het hoofd te stooten, zou z. i. een slechte politiek zijn en het nog moeilijker maken in de toekomst kapitaal te vinden voor Surinaamsche ondernemingen.

Ook kwam het hem voor, dat in de kwestie van de Cultuurbank misverstand een groote rol speelde. Uit het jongste telegram van den Minister wordt hier afgeleid, dat geen crediet aan cultuurnijverheid zal worden gegeven. Dit kwam hem echter zeer onwaarschijnlijk voor. Voor zoover hem bekend, was het niet de bedoeling om zich te beperken tot een zóó streng begrensd crediet. In ieder geval herhaalde hij de verzekering, dat de lichamen. die deze zaak op touw zetten, bereid en in staat zijn te zorgen, dat de bank volkomen aan haar doel zal beantwoorden.

Het bovenstaande versterkt ons in onze meening, dat hier niet met een Koninklijk besluit ingegrepen moet worden. A l l e gewenschte inlichtingen aan de Koloniale Staten geven en de beslissing omtrent het octrooi aan de Surinaamsche Bank aan hen laten. Nemen zij daarna geen beslissing, dan een Kon. besluit.

* * *

*) Wij cursiveeren. Red. Kol. Weekblad.

In de Surinaamsche bladen nog steeds veel onzekerheid omtrent den aanvoer van levensmiddelen. Ongelukkig bedreigt bovendien een buitengewone regenval den oogst van mais, rijst en aardvruchten. In zijn brief in ,,Suriname'' van 16 April deelt P e r i s c o p i s t dit op zijn eigenaardige manier als volgt mee: ,,De oogst valt hier voor een deel in het water door het water, dat dag in dag uit weer valt in den oogst.''

In Suriname dus bijna hongersnood.

Vijfkwart eeuw geleden schreef een overigens nurks aangelegd heer uit Suriname een brief, waaraan wij het volgende ontleenen:

,,De Colonie is boven dien zo wel voorzien van 't geen tot 't leevens-onderhoud nodig is, met 't geen het leeven aangenaam maaken kan, manufactuuren en wijnen uitgezonderd, (de eersten van welken de warmte van 't klimaat niet zo nodig maakt, de tweeden van welken men met rum vervullen kan) dat haar te willen uithongeren, verlooren moeite zijn zou. 't Vee is in *Paramaribo* zo overvloedig, dat men er vijfmaalen in ieder week, een Os éénen dag een of meer Varkens slagt. De *Banannen*, de *Mais* en veele meelachtige wortelen kunnen de plaats van brood vervullen.''

(Zie ,,De Lantaarn'' voor 1796 door A m u r a t h - E f f e n d i, blz. 145. Paramaribo had toen 15.000 inwoners).

* * *

Over het overlijden van den heer L u i t i n k, over wien wij in ons nummer van 13 Juni schreven, bevatten de Surinaamsche bladen sympathieke artikelen.

Aan zijn graf zeide de heer E n u m a:

,,Luitink had kunnen worden artist, want daarvoor had hij den aanleg en het enthousiasme; maar hij had ook kunnen worden een geleerde, want daarvoor bezat hij de helderheid en werkkracht; hij had ook kunnen worden een befaamd journalist, want daarvoor had hij de kennis en de begaafdheid.''

Dat deze man bij de laatste verkiezingen van leden voor de Koloniale Staten niet gekozen is, wijst er op dat er nog veel hapert aan het inzicht der Surinaamsche kiezers. Gedeeltelijk laat zich dit misschien verklaren — niet verontschuldigen — door de omstandigheid dat Luitink reeds ziek was toen de verkiezing plaats had. Maar verklaren laat het zich niet, dat deze begaafde man gepasseerd werd toen er een paar jaren geleden een inspecteur van het onderwijs in Suriname benoemd moest worden. Het moet hem zeer gegriefd hebben dat zijne zeer gerechtvaardigde aanspraken over het hoofd zijn gezien.

* * *

In ,,De West'' van 16 April vinden wij vermeld, dat volgens officieele opgaven, Europeesche mails en pakketten, die via Engeland naar Suriname verzonden waren, verloren zijn gegaan en wel de mails die tusschen 12 en 18 Januari uit Engeland vertrokken en de pakketten die tusschen 7 en 16 Januari dat land verlieten.

* * *

In ,,De Navorscher'', 3e en 4e afl. 1918 een artikel van den heer F r e d. O u d s c h a n s D e n t z, getiteld: ,,*De economische toestand der kolonie Suriname voor ruim honderd jaren.*'' De schrijver publiceert daarin een brief van den heer W. H. E y m a — die tusschen 1802 en 1815 Raad van politie en crimineele justitie in Suriname geweest is — aan zijne familie in Nederland. Van den brief is den heer O u d s c h a n s D e n t z inzage verleend door den heer P. J. E y m a, villa ,,Berg en Vaart'' te Ankeveen bij 's-Graveland. De briefschrijver wijst er o.a. op, dat in Berbice en Demerary de meeste plantages aan inwoners behoorden, terwijl van de meeste plantages in Suriname eigenaars waren ,,Inwoners der Bataafsche Republiek.'' Vandaar o.m. de betere toestand in eerstgenoemde koloniën.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Nog steeds de beleedigde Profeet. Nog steeds schrijft de Inl. pers over het bewuste artikel in de *Djawi Hisworo*, waarin Mohamed, de Profeet, wordt beleedigd. Hieronder volgt een kort uittreksel van het verslag der te Soerabaja gehouden openbare vergadering, belegd door het comité *Tantara Nabi Mohamad*, zooals het werd weergegeven door de *Oetoesan Hindia*, het officieele orgaan der *Sarekat Islam:* De vergadering werd geopend te 9 uur in den ochtend voor een gehoor van ± 30.000 menschen. Vertegenwoordigd waren de vereenigingen: *Centrale Sarekat Islam, Aldjamiah Alchaeriah Alarabiah, Sarekat*

Islam, Soerabaja, Nahdhatoel, Wathan, Moeroatoel Ichwan, Taman Kamoelian, Ittihadoel, Ichwan, Tjahaja Islam, allen gevestigd in de stad Soerabaja, en verder de *Sarekat Islam*-vereenigingen in de residentie Madoera, de *Sarekat Islam* van Djombang, Bangil, Sedajoe, de*Aldjamiah Alarabiah Alislamiah* te Solo, *Sjamaillilhoeda* en *Moeanatoel Ichwan* te Pekalongan, *Djamiatgeier* te Batavia en *Mohamadiah* te Djokdja. In de bestuurstribune werden o.a. gezien: *Sayid Abdullah Alatas, Sayid Aboebakar Alatas, Sayid Mohamad Matas, Sayid Hasami* en vele andere *Sayids* uit Bondowoso, Bangoewangi en Pakalongan, voorts *Sech Said Baädela* uit Banda en *Kijahi Taha* uit Bangkalan. Verder een 50-tal politie-autoriteiten en enkele genoodigden, waaronder Chineezen. De voorzitter van het comité, de heer Tjokroaminoto, constateerde in zijn openingsrede, dat deze 30.000 menschen bijeengekomen waren op een oproep niet alleen om één van zin hun afkeuring te uiten over den smaad door *Djawi Hisworo* aan het adres van den Islam gelanceerd, maar ook om de tot standkoming te erkennen van het comité *Tantara Nabi Mohamad*, dat een drieledig doel beoogt:

a. de bevordering van den Islam;

b. een hechten band te vormen tusschen de Islamieten onderling, en in 't bijzonder hier in Ned.-Indië;

c. de vereering van den Profeet Mohamed en het geloof der Moslins.

De oprichting van het comité is, zoo zeide de voorzitter, niet alleen een direct gevolg van de handeling, van *Djawi Hisworo*, maar sedert tientallen van jaren is men bezig den Islam te smaden, en te krenken, zij 't al niet in die mate, als nu onlangs is gebeurd. Hoewel de uitnoodiging van het comité zich slechts bepaalde tot enkele vereenigingen, valt nu te constateeren, dat haast alle belangrijke Islamieten die bonden vertegenwoordigen. Na uiteenzetting van het door *Djawi Hisworo* geschrevene en verder de verklaring van den redacteur, als zoude met het woord *Raosel* slechts „gevoel" bedoeld zou zijn, verklaarde spreker, dat zulk een „gevoel" toch zeer gevaarlijk is om te worden uitgesproken en verdiende het dus aanbeveling alles in het werk te stellen om *Martoharsono* (den redacteur van de *Djawi-Hisworo)* te verhinderen onder de millioenen Islamieten in Ned.-Indië dit „gevoel" te propageeren. De man loopt daar te schande van het Javaansche ras, dat nu eenmaal, tenminste voor een heel groot percentage, den Mohamedaanschen godsdienst omhelst. Hij misbruikt de schoone en bloemrijke Javaansche taal, om op deze manier zijn landgenooten voor het hoofd te stooten. Gezien de tijdsomstandigheden, kon men niet ontkennen, dat *Martoharsono* hiermede niet alleen het geloof en het gevoel gekwetst heeft, maar zelfs ook de nationaliteit van zijn volk. Spreker vroeg, of er geen aanleiding bestond om den algemeenen toorn van ieder, die zich Islamiet en ieder, die zich vaderlander voelde, over dezen belager uit te storten, hetgeen een donderend „*sangat marah dan sakit hati*" uitlokte. De verwenschingen en verontwaardigde op- en aanmerkingen waren niet aan te hooren. *Martodharsono* deed o.a. ook in de *Darmo-Kondo* uitkomen, als zou niet hij de gemoederen der Islamieten in beroering gebracht hebben, maar dat men alleen verontwaardigd was op aanhitsing van Tjokroaminoto, hetgeen door de aanwezigen ten sterkste werd tegengesproken. Spreker verklaarde verder, dat het een algemeen erkend recht is in een Mohamedaansch rijk, om den belager van den Profeet Mohamed te dooden, maar 't was niet der moeite waard, om zulk een stumperd, zulk een nieteling als *Martodharsono* en *Djojodikoro* de doodstraf op te leggen. De hem toekomende straf zoude men aan de Regeering moeten overlaten. — Daarna werd het woord gegeven aan de verschillende sprekers: *Sayid Mohamad Saleh Chawasi*, onder-voorzitter van het comité *Tentara Nabi Mohamad* sprak *tien* minuten in de Arabische taal. Zijn rede kwam hierop neer: dat het nu meer dan tijd is, om de bescherming van den Islam tegen elke belaging en vernedering krachtig ter hand te nemen. Spreker achtte daarom het tot stand komen van bedoeld comité in alle opzichten gewenscht en geoorloofd.

Sayid Mohamad bin Abdurrachman bin Sehab, afgevaardigde van de vereeniging „Djafiah-*geeier*" te Batavia, legde uit, hoe goed de Mohamedaansche godsdienst is, en welke de plichten van elken Moslim zijn, om zijn profeet tegen beleediging te beschermen. — *Sajid Mohamad Alatas* uit Batavia sprak een half uur lang in het Arabisch en Maleisch en pleitte ook voor den Islam, die geen achteruitgang, maar vooruitgang beoogt van den mensch. Met aanhaling van historische feiten en grepen uit het hedendaagsche leven staafde spreker zijne beweringen. De Islam bepleit een harmonischen en vriendschappelijken omgang met andere geloofsbelijders. Hij zal niemand hinderen in een ander geloof. Maar het behoort tot de heilige plichten van elken Moslim, om elke aantijging en verdachtmaking, van welke zijde ook, met alle kracht te bestrijden. Spreker protesteerde heftig tegen het *Bataviaansch Nieuwsblad*, dat deze beweging een bewijs van domheid noemde. Het blad vergeet — zeide hij — dat men bezig is het fundament van het Islambouwwerk te ondermijnen, waardoor, naar zijne overtuiging, de oprichting van het comité alle recht van bestaan heeft.

Tjokroaminoto sprak daarna nogmaals en merkte op, dat ook het *Soerabajaasch Handelsblad* de handelingen van het comité afkeurde. Dit blad — alzoo de spreker — evenals het *Bataviaansch Nieuwsblad*, vond 't o.a. bespottelijk, om er de Regeering in deze bij te halen. Verwachten deze beide organen wellicht, dat de Islamieten nu maar eigen rechter moeten spelen? Uit alles kon men opmerken, dat men het in de kringen der anti-Inlanders benauwd begint te krijgen. Wij, tientallen millioenen sterk, één van geloof en één van godsdienst, bewonen ons eigen land. Wee hem, die ons gevoel en ons geloof beleedigt! Voor dezen keer zullen wij het beide organen vergeven. Maar als zij doorgaan, in domheid en brutaliteit nog langer ons geloof te krenken — en dit geldt speciaal het *Soerabajaasch Handelsblad*, — dan zullen wij tot een boycot overgaan.

Vier meisjes uit de Kartinischool betuigden namens de leerlingen der school adhaesie aan het streven van het comité en boden ten bewijze daarvan een zijden lap aan, waarop de adhaesiebetuiging stond geborduurd, en een krans.

De voorzitter dankte deze toekomstige opvoedsters der jeugd en sprak het vertrouwen uit, dat deze adhaesiebetuiging wel niet ongemerkt zou blijven in de rijen der moeders.

Sayid Mohamad bin Saleh bin Agil sprak namens de Vereeniging *Aldjamirah Alchaeriah Alarabiah* het vertrouwen uit, dat de Regeering Moslimrecht (alzoo de doodstraf) op de twee belagers zal toepassen. Gedurende het onderzoek zouden beiden in verzekerde bewaring moeten worden gehouden, terwijl beslag moest worden gelegd op hun boeken en andere papieren, om uit te maken of achter dit misdrijf niet een georganiseerde bende stond.

Sajid Hasan bin Abdurrachman bin Semiet, lid van het comité, dankte den vorigen spreker voor diens warme bewoordingen en verklaarde, dat het comité niet zal rusten, vóórdat aan de twee belagers, met steun van de Regeering, de hun toekomende straf werd toegepast.

Sajid Achmad Almoesawa, afgevaardigde van *Moeroatoel Ichwan* en *Ittihadoel Ichwan* te Soerabaja, bracht na afkeuring van de handeling van de *Djawi Hisworo*, hulde aan het beleid der Indische Regeering ten opzichte van den Islam in Ned.-Indië. Reeds honderden jaren leefde men hier onder bescherming van de overheid in zijn geloof, en waar nu een georganiseerde actie in de laatste jaren viel op te merken om den Islam te ondermijnen, vertrouwde de spreker er op, dat die overheid ook niet stil zal zitten, maar de belagers op gevoelige manier aan het verstand zal brengen, dat zoo iets maar niet ongestraft kon worden gepleegd.

Spreker besloot met een oproep:

Kekallah Igama Islam!
Selamatlah Kaoem Moeslimin!
Kekallah Gouvernement Belanda!
Kekallah Chalifah Igama Islam!
Selamatlah Seri Soesoehoenan Soerakarta!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Javaansch Nationalisme. De *Bintang Soerabaja* resumeert intusschen, dat in verschillende persorganen een raadgeving van een ander comité, n.l. voor het Javaansch nationalisme, wordt gepubliceerd, welke door vele met commentaren werd opgenomen. Dit comité raadde den Javanen aan, om aan bovenbedoelde beweging geen deel te nemen en toonde aan, dat het nationaliteitsgevoel niet moest worden verward met het godsdienstige gevoel. De beweging op touw gezet door Arabieren, zou het nationaliteitsgevoel kunnen verdringen. Vele Inlandsche organen leverden commentaar en schreven, dat niet het Islam-comité haat zaaide, maar de *Djawi Hisworo*. Het comité heeft zich enkel ten doel gesteld, om de rechten van den Islam te verdedigen, waar het noodig mocht zijn.

De *Neratja* brengt in herinnering, dat de *S. I.* bij de eerste opleving bedoeld was als een Islamitiesche Bond in het belang van het economische leven van Kromo. Den Mohamedaanschen godsdienst heeft men toen maar gebruikt als bindmiddel. Later ontpopte de beweging zich tot een politieke vereeniging. Vereerders van den S. I. juichten het desondanks nog toe. Economische en politieke rechten, inderdaad die moest *Kromo* hebben, met den Mohamedaanschen godsdienst als bindmiddel. Maar nu constateert schrijver met leedwezen, dat de S. I. een nieuwe richting is ingeslagen. De Bond heeft zich nu ontpopt tot een zuiver Mohamedaansche beweging. Zou dit wel in het belang van *Kromo* zijn?

Schrijver meent ernstig te moeten waarschuwen tegen fanatiek doorgedreven propaganda van den godsdienst, waardoor de economie en de politiek op den achtergrond zouden kunnen worden geschoven.

Schrijver vraagt: of een uitlating van een enkeling wel de moeite waard is om deze reuzenbeweging op touw te zetten en of de S. I. wel daarmede gebaat is?

Als onderschrift stelde *Abdoel Moeis* vast, dat de S. I. in geen enkel opzicht een andere richting is toegedaan, integendeel de oprichting van het comite, onder leiding van het centraalbestuur van de S. I., moet worden beschouwd als blijk van huldiging van het beginselprogramma van den Centralen S. I. Als

beginsel toch heeft men aangenomen: bescherming en populairmaking van den Mohamedaanschen godsdienst. De handeling van de *Djawi Hisworo* mocht niet worden beschouwd als een directe oorzaak van het oprichten van het comité en de daarmee gepaard gaande propaganda; ze heeft slechts den doorslag gegeven. Immers de kerstening-politiek in 1911 en 1912, het vermeerderen van de zendingschoolinrichtingen, welke telkens het nijpend gebrek aan onderwijs op vele plaatsen nog tijdig aanvulden, dat alles heeft in de Mohamedaansche wereld een deining moeten veroorzaken. Dit is inderdaad mede oorzaak van de geboorte van den S. I., naast het besef van rechteloosheid in het economische en politieke leven van den Inlander. *Abdoel Moeis* geeft toe, dat *Martodharsono* te onbeduidend is om zooveel stof op te jagen, doch men beschouwde hem slechts als een ,,*botjah angon*'', die in jeugdigen overmoed bij ongeluk een steek gaf in een bodem, die ongelukkig de stop was van den kratermond. De uitbarsting, die nu volgt, heeft reeds lang in stilte onderaards gewerkt. Abdoel Moeis bestreed de meening van schrijver, als zoude deze propaganda het nationaliteitsgevoel der Inlanders kunnen smoren. Naast betoogingen voor het tot stand gekomen comité hadden de plaatselijke S. I.-afdeelingen toch inderdaad ook gesproken over den nood, die nu op Java heerscht, over de bandjir en verder over de politieke actie van den S. I.

Tjokroaminoto lid van den Volksraad. De *Perniagan* deelt mede, dat de voorzitter van de C. S. I. de al of niet aanvaarding van zijn regeeringsbenoeming tot lid van den Volksraad aan een referendum van de afdeelingsbesturen op Java en Madoera heeft onderworpen. Den 20en Maart liep de termijn ten einde, waarbinnen de S. I.-besturen van hun beslissing in deze konden doen blijken. Thans kon medegedeeld worden, dat van de 80 afdeelingsbesturen slechts 58 antwoorden binnen gekomen zijn, waarvan zich 28 vóór en 26 tegen de benoemingsaanvaarding verklaarden, terwijl 1 blanco en 3 ongeldige stemmen binnen kwamen. Van het C. S. I. bestuur verklaarden 6 leden zich vóór en 5 tegen de benoeming, terwijl de 5 overige leden zich van stemming onthielden. Rekent men het centraalbestuur voor één stem, dan verklaarde zich dus een kleine meerderheid van slechts drie stemmen ten gunste van het Volksraad-lidmaatschap van Tjokroaminoto. Deze heeft thans besloten om voorloopig zijn benoeming te aanvaarden, onder nadere goedkeuring van de algemeene vergadering, dit jaar in September of October te houden.

,,Arbeidsleger'' te Djokdja. Aangaande de verrichtingen hiervan, vernam de *Pewarta Soerabaja* o.m. het volgende: Op een ochtend kwam een Inlander ten postkantore om een aan hem gerichten postwissel ad *f* 20 te verzilveren; de handteekening was naar behooren gelegaliseerd. Daar de man niet wist aan welk loket hij moest zijn, vroeg hij inlichtingen aan iemand van het ,,arbeidsleger'', die zich toevallig ten postkantore bevond. Deze gaf inlichtingen en ging met *Kromo* mee naar het loket, waar het geld werd uitbetaald met twee lappjes van *f* 10. De ,,adviseur'' nam een billet van *f* 10, wisselde dit en gaf slechts *f* 7.50 aan den man van den wissel. De andere rijksdaalder hield hij voor zich als...... honorarium voor gegeven inlichtingen. Gelukkig kwam de zaalwachter tusschenbeide.

Een Ongenoode Gast. Een S. I. lid in Malang — alzoo hetzelfde blad *(Pewarta Soerabaja)*, had het plan opgevat eens te gaan hooren, wat een *wedono* dezer afdeeling alzoo aan zijn ondergeschikten had mede te deelen en gaf vooraf kennis van zijn voornemen om de vergadering bij te wonen. Het Inlandsche hoofd was wel zoo vormelijk om behoorlijk van antwoord te dienen. De ongeroepen gast zou welkom zijn. O, zeker, maar het speet den *wedono*, er was slechts één stoel in huis en die moest hij zelf gebruiken, om, voor de tafel zittende, notities te maken. Als mijnheer het S. I.-lid er dus genoegen mee nam om, evenals de *petinggis*, zich tevreden te stellen met een bescheiden zitplaatsje op den vloer, dan zou hij van harte welkom zijn. Van het voorgenomen bezoek is niets gekomen, bovendien maakte het heerschap zich nog boos en bespottelijk door het gebeurde in de Maleische pers te publiceeren en te vragen, of dat een behandeling is voor een S. I.-lid met gele schoenen, groene kousen en wat daar verder bij hoort.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Nog eens het Hindoe-proces.

Hoewel wij reeds mededeelden wat de telegraaf over den afloop van 't groote, te San Fransico gevoerde proces seinde, meenen wij, aan de hand van de slot-correspondentie in de ,,N. R. Ct.'' nog eenige bijzonderheden te moeten releveeren.

't Proces, dat bijna een half jaar aanhangig is geweest, heeft aan de Ver. St. v. N. Amerika ongeveer een half millioen dollars en aan Gr. Brittannië 2¼ mill. d gekost, 't stenografisch verslag bedroeg meer dan 6000 vellen papier!

't Aantal beklaagden bedroeg 32, men zal zich herinneren dat een hunner, Ram Chandra, den laatsten zittingdag, door Ram Singh werd doodgeschoten, welke op zijn beurt toen werd neergelegd door den politie-officier. Van de overschietenden werd slechts één vrijgesproken, John Craig, een millionair-scheepsbouwer uit Californië. Tusschen 't proces door werd de daarmede in verband staande zaak van den staf van 't Duitsche consulaat te San Francsico reeds afgedaan. De m a x i m u m straf is een boete van 10.000 d. en 2 jr. gevangenisstraf. Van de veroordeelden zijn in 't bijzonder te noemen: Fr. Bopp, Duitsch consul generaal; E. H. von Schack, Duitsch vice-consul; H. Kaufmann, kanselier aan het D. consulaat; R. Capelle, agent v. d. Noord Duitsche Lloyd; W. Sauerbeck, comm. van het geint. D. marine vaartuig ,,Geier''. Van de Hindoes, Dr. Chakravarty, Taraknath, hoogleeraar aan de universiteit te Californië en genaturaliseerd Amerikaan; 6 leden van den staf van 't blad ,,Gadhr''; Gobind Behari Lal, bekend spreker in de Britsch Indische beweging.

Naast patriotische figuren, die in oprechtheid streven voor 't onafhankelijk maken van Britsch Indië, en die, hoe men overigens over de zaak moge denken, bewondering verdienen voor het wagen van leven en vrijheid, heeft dit proces een waren mesthoop van intrige, konkelarij en omkooping aan 't licht gebracht. De verraders onder de leiders zonden honderden van hun landgenooten in den dood of de gevangenschap. De hoop op gewin, onverschillig op welke wijze dit verkregen werd, en niettegenstaande zij wisten, dat het plan niet kon slagen, deed hen voortgaan.

Voor Nederl. Indië is, zegt de correspondent der N. R. Ct., dit proces van belang geweest om meer dan één reden. In de eerste plaats zijn daardoor in een helder en voor de betrokkenen onaangenaam daglicht gesteld de werkzaamheid van een aantal Duitsche ingezetenen van Nederl. Indië, die met naam en toenaam werden genoemd. Ten tweede heeft Douwes Dekker de rol gespeeld, waarover wij vroeger in 't Kol. Weekblad uitvoerig schreven. Vervolgens is bewezen, dat in deze tijden niet te nauwlettend kan worden toegezien op het in- of uitvoeren van oorlogsmateriaal.

Even herinneren wij er nog aan, dat de werkzaamheid, welke de Duitsche regeering ten beste heeft gegeven, om oorlogshandelingen in Amerika, vóórdat dit in den oorlog betrokken was, tegen 't Britsche rijk aan te moedigen, voornamelijk is kunnen worden bewezen door de getuigenissen van Douwes Dekker.

Zuid-Afrika republiek.

Botha heeft in de Unie-volksraad verklaard, dat hij betrouwbare berichten heeft van geheime bijeenkomsten van republikeinsch gezinden in verschillende plaatsen van Z. Afrika. Reeds hebben 8000 menschen den eed van geheimhouding afgelegd. De vergaderingen worden 's nachts gehouden.

Hoewel voor deze stille beweging den naam van generaal Hertzog genoemd is, staat deze er niet alleen geheel buiten, maar heeft hij zich zelfs krachtig uitgelaten tegen hen, die de ,,nationalisten'' tot dergelijke daden opstookten. Hij ried de regeering aan krachtig tegen hen op te treden, daar hij de gevolgde manier van ijveren zeer afkeurt.

Dit neemt echter niet weg, dat hij in zijn redevoering ter zake in 't Parlement de regeering waarschuwde om de eerlijke beweging om vrijheid en onafhankelijkheid niet tegen te werken, aangezien ,,men'' anders genoodzaakt zou kunnen worden om geweld te gebruiken. ,,Dat is'', zeide hij, ,,een zaak, die men niet keeren kan.''

Blijkbaar is er dus een partij, die voor 't herstellen van een zelfstandige republiek ijvert en die van den momenteelen toestand gebruik wilde maken om tot daden over te gaan; deze partij heeft de instemming van Hertzog niet, maar blijft daarnaast bij de ,,nationalisten'' wel de hoop op herstel van vrijheid en onafhankelijkheid bestaan, doch moet de drang hiertoe eerst nog verder doorwerken, alvorens zich in een eisch van dadelijke toepassing om te zetten.

Schaarschte in alles en overal.

Het Canadeesche spoorwegdepartement heeft eene waarschuwing openbaar gemaakt, waaruit de kolonie verneemt, dat in den komenden herfst schaarschte aan wagens dreigt. 't Zal dan hoog noodig zijn om alle arbeidskrachten der spoorwegen te ontwikkelen om het graan uit het Westelijke gebied naar de kust te kunnen brengen ter verscheping naar Engeland, terwijl 't tegelijkertijd noodig zal wezen om de beschikking te verzekeren over zooveel steenkolen, dat de moeilijkheden zich niet kunnen herhalen, die 't vorige jaar zijn ondervonden. Het spoorwegdepartement heeft al bepaald, dat de wagens veel zwaarder moeten worden geladen dan tot dusver het geval was en dat alles, wat nog even er voor beschikbaar is, tot wagen moet worden ingericht. De oogstvooruitzichten zijn gunstig, maar dit zou niet genoeg zijn, als het vervoer niet aan de eischen voldeed.

Een Monroe-leer voor de Stille Zuidzee.

Hughes, de Australische premier, heeft op zijn reis naar Engeland, waar hij aan de oorlogsconferentie zou gaan deelnemen, te New-York een rede gehouden. Daarin heeft hij een Australische Monroeleer verkondigd, die ook Nieuw Zeeland omvat. Hij bracht twee stellingen naar den voorgrond, vooreerst beteekent de groote oorlog leven of dood voor Australië en Nieuw Zeeland, vervolgens, dat 't zoowel voor de Vereenigde Staten van N. Amerika, als voor Australië noodig is, waarborgen te hebben tegen de aanvallen van vijanden in de Stille Oceaan. Deze wereldzee heeft de Amerikaansche westkust tot grens, terwijl Australië en N. Zeeland hem als een barrièrre afsluiten in de richting van de Zuid Pool. De oceaan wordt beschouwd als 't westen van 't oosten te scheiden. Amerika en Australië moeten zich beijveren dit verkeerde begrip te doen verdwijnen. Een juister opvatting is, dat de oceaan Amerika verbindt met China, Japan, Australië en de uitloopers der Europeesche bezittingen in 't Verre Oosten. 't Britsche rijk strekt zich in een lange reeks van een onnoembaar aantal eilanden van Europa tot in de Stille Oceaan uit. Duitschland weet dit. De z.g.n. Duitsche koloniën waren daar geen koloniën, naar de Fransche of Engelsche opvatting, maar strategische punten, waar de oorlogs- en handelsschepen steenkolen en water halen en een vluchtoord kunnen vinden. Hierom was de spoedige inbezitneming noodig van D. Nieuw Guinea door een Austr. expeditie, van Samoa door Nieuw Zeeland, van de Marshall groep door Japan. De staatslieden van Austr. en N. Zeeland zijn 't er nu over eens, dat Duitschland niet meer kan worden toegelaten als bezitter van strategische punten in hun gebied. Zoo kwam Hughes tot een pleidooi voor een eigen voldoende weermacht

voor Austr. in samenwerking met N. Zeeland, die in sterkte niet mag onderdoen voor die van West Amerika en Canada.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Bataksche Christenbond.

In het Juni-Nr. van „De Rijnsche Zending'' schrijft J. H. M(eerwaldt) over een bond van Bataksche Christenen, den 1en Aug. 1917 te Balige opgericht, die hoofdzakelijk beoogt: 1. Versterking van het Christelijk bewustzijn. 2. Het wederkeerig betoonen van liefde en hulpvaardigheid en voor elkander in de bres treden in alle goede werken. 3. Het streven naar den vrede (d. w. z. rust en orde) en den vooruitgang van het volk der Bataks. In verschillende plaatsen zijn reeds afdeelingen opgericht.

Drinkwaterleiding voor Semarang.

Van het verslag over de burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië over het jaar 1914 is deel II gewijd aan „werken in het belang van de gezondheid'', terwijl in een afzonderlijke bijlage van dat deel eene beschrijving wordt gegeven van de „drinkwaterleiding van Semarang'' (met platen en teekeningen).

Olie-industrie in Ned.-Indië.

Als No. 4 der Mededeelingen van de Commissie van Fabrieksnijverheid in Ned.-Indië is verschenen (ter Landsdrukkerij te Batavia) een mooi geillustreerd geschrift over de plantaardige olie-industrie in Nederl.-Indië, door B. Streefland. De schr. vermeldt eerst welke oliehoudende gewassen (katjang tanah, djarakpitten, kedelee, widjen, kapokpitten, klapper) op Java en de Buitenbezittingen worden geteeld en hoe groot de jaarlijksche productie is, om daarna een idee te geven van de moderne oliefabricatie zooals die thans reeds vrij algemeen in Indië wordt uitgeoefend. Ten slotte bespreekt de heer Str. de industrieele mogelijkheid (export enz.) Als men nagaat dat eerst in 1907 met goed succes door de toenmalige Maatschappij Van Heel twee oliefabrieken in exploitatie werden gebracht en thans op Java — behalve tal van fabriekjes met inlandsche werkwijze — reeds 20 moderne oliefabrieken (grootere en kleine) bestaan, alle ingericht met hydraulische persen, dan mag zeker worden verwacht, dat voor deze moderne industrie een schoone toekomst is weggelegd.

De Banier. Christelijk weekblad voor Ned.-Indië.

Het Nr. van 22 Maart bevat o.m. het kort verslag eener protestmeeting, den 15en Maart j.l. in den Chineeschen schouwburg „Thalia'' te Batavia gehouden, tegen het opiumgebruik en den opiumhandel, waarbij als spreker optrad Rev. Thwing, secretaris van het Oriental Reform Bureau te Peking. De vergadering werd bijgewoond door ongeveer 800 personen (onder wie de resident van Batavia, de hoofdinspecteur van de opiumregie en de heer Van Hinloopen Labberton) en gesteund door 14 Chineesche vereenigingen; zij besloot o.a. „met aandrang te verzoeken aan den vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin in deze gewesten, dat zoo mogelijk met spoed, zoodanige maatregelen mogen worden genomen van Regeeringswege, dat de verkoop van opium in Ned.-Indië, 't zij door 't Gouvernement, 't zij door particulieren, zoowel aan Chineezen als aan Inlanders worde gestaakt en dat opium voor hen alleen zal verkrijgbaar worden gesteld in apotheken en op voorschrift van een geneesheer, gelijk te dien aanzien voor Europeanen is bepaald.''

Verder bevat dit Nr. het vervolg der beschouwing van K. Dijkema over de reorganisatie van het Indisch onderwijs. (II. Over de voertaal op de scholen), zoomede het slot van G. van Duinen's „Een en ander over Bali.'' Schr. brengt in herinnering de vruchtelooze pogingen, welke de Utrechtsche Zendingsvereeniging in een ruim 15-jarig tijdsverloop (tusschen 1865—1881) in het werk heeft gesteld om het Christendom op dat eiland in te voeren. Deze pogingen werden op last van de Regeering gestaakt, toen zendeling De Vroom was vermoord op aanstoken van...... den eersten en eenigen bekeerling, zekeren Goesti Wajan Karangasem.

Indische Krijgskundige Vereeniging.

No. 58 van het orgaan dezer vereeniging bevat eene „Inleiding voor eene bespreking van: Het nieuwe voorschrift betreffende den Militair Geneeskundigen Dienst op voet van oorlog, zijne toepassing en de ontstane tactische moeilijkheden, door H. L. Roelfsema.''

Verder is onlangs verschenen het tweede gedeelte van den 3en jaargang van haar „Wetenschappelijk Jaarbericht'', bevattende mededeelingen over veldmitrailleurs, door J. Peters. — De vesting-artillerie, door T. G. A. Perelaer. — De genietroepen, door P. A. van der Burg. — De militaire luchtvaart, door W. Leendertz. — Het treinwezen, door D. Q. C. F. de Jonge van der Halen. — De topographische dienst, door A. van Lith. — De landsverdediging, door H. M. Luchsinger.

Hygiënische verzorging arbeiders-immigranten.

Als mededeeling van het Hygiënisch Comité van het Ned. Indisch Landbouwsyndicaat is verschenen de uit „Koloniale Studiën'' overgedrukte verhandeling van H. N. van der Heijden: De hygiënische verzorging der arbeiders-immigranten in de Buitenbezittingen. Schrijver, inspecteur van den burgerl. geneesk. dienst voor de Buitenbezittingen, behandelt eerst het werken met immigranten, schetst vervolgens de ziekten waaraan de koelies onderhevig zijn, bespreekt daarna de arbeidsinspectie, den vrijen arbeid en de arbeidswetgeving en geeft tenslotte een beschrijving van het hospitaal in een cultuurgebied.

Regeerings-Almanak voor Ned.-Indië.

De Regeerings-Almanak voor 1918 is hier te lande verkrijgbaar. Voorwaar een heuchelijke tijding voor hen die zich tot voor kort moesten behelpen met dien voor 1916. De indeeling van deze welkome vraagbaak heeft geen wijziging ondergaan; het eerste deel bevat: Grondgebied en bevolking; inrichting van het bestuur van Ned.-Indië en Bijlagen. Deel II. Kalender en personalia. Aan de samenstelling is blijkbaar weder groote zorg besteed, hoewel sommige gegevens nog niet geheel volledig zijn. Zoo zou bijv. de opgave van in Indië verschijnende periodieke geschriften (deel I bl. 373*) wel wat aangevuld kunnen worden.

Mededeelingen Ned.-Zendelinggenootschap.

Een interessante afl. is verschenen van dit zendingstijdschrift (deel 62, 2e stuk). De volgende onderwerpen worden er in behandeld: J. A. T. Schwarz, Levensbeschrijving, door Dr. N. Adriani (met portret). — Bibliander als Zendingsman, door Dr. H. M. van Nes. — De negerpredikant Capitein, door Dr. H. M. van Nes. — Hoe de hervormingsdag te Modjo Warno werd gevierd, door D. Crommelin. — Het huwelijk bij de Gebemliar op Boeroe, door J. A. F. Schut (vervolg). — De bekeering van den animistischen heiden, door H. Kluin. — Mededeelingen over de taal van Mekongga, door H. van der Klift.

Vereeniging Moederland en Koloniën.

Verschenen is No. 2 van jaarg. 1918 van het orgaan der vereeniging Moederland en Koloniën; het bevat 1o. het verslag der lezing van den heer P. A. Roeper Bosch (met debat) over „de verhouding tusschen Japan en Ned.-Indië''; en 2o. het jaarverslag der vereeniging over 1917.

Burgerlijke Geneeskundige Dienst in Ned.-Indië.

Nu de Mededeelingen van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië over 1917 compleet zijn (in drie deelen) vestigen we de aandacht op de navolgende daarin o.m. voorkomende artikelen. Over biologische processen in den Indischen bodem, door Dr. P. A. A. F. Eijken en Dr. G. Grijns. — Verzamelde opstellen over tuberculose op Java, door C. D. de Langen en Dr. J. Schut. — Epidemiologische studiën over de cholera te Batavia 1909—1915, door P. C. Flu.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 12: De Bataks IV, door M. Joustra (godsdienstige stroomingen, vervolg). — De herdenking van het 10-jarig bestaan van Boedi Oetomo, door Dahlan Abdoellah. — Sumatra's Oostkust in beeld en woord, door G. D. Langereis. — Glimlachjes en snikjes uit de planterswereld, door J. Th. Dinger Jr. (Ceram-idylle, vervolg).

Weekblad voor Indië.

No. 49 bevat o.m. een artikel over de huidige taak onzer troepen op de Buitenbezittingen, door „Rimboe-Officier''. — Voorts een mededeeling (met ill.) over de eerste-steenlegging der coprah-fabriek te Koerei Tadji (Priaman). No. 50 is een „Suiker-Nummer'', bevattende verschillende geillustreerde bijdragen over de suikerindustrie op Java.

Eigen Haard.

In het jongste Nr. (22 Juni) een artikel van A. W. Stellwagen over Rijklof van Goen's laatste gezantschapsreis naar den Soesoehoenan van Mataram in het midden der zeventiende eeuw.

De Ingenieur.

In No. 25 van dit weekblad vindt men bijzonderheden over de door de Indische Regeering ingestelde Technische Onderwijs-commisise, aan welke de taak is opgedragen de Regeering van raad te dienen inzake de meest doeltreffende wijze van voorziening in de behoefte aan verdergaand technisch onderwijs in Ned.-Indië dan aldaar thans verkrijgbaar is.

„Soembangsih''. Gedenkboek Boedi Oetomo.

Als uitgave van het tijdschrift „Ned.-Indië Oud en Nieuw'' is verschenen „Soembangsih''. Gedenkboek Boedi-Oetomo. 1908—20 Mei—1918.

Dit fraai uitgevoerde geschrift (gedrukt op kunstdrukpapier met tal van keurige illustraties) bestaat uit bijdragen (in onberispelijk Nederlandsch) van uitsluitend Indonesiers. Door gebrek aan plaatsruimte moeten we volstaan met een eenvoudige opsomming dier bijdragen, zelfs zonder de auteurs te noemen. Inleidend woord, door de Commissie van Redactie, bestaande uit de H.H. Sosro Kartono, Noto Soeroto en Surya Ningrat. — Het schoone streven. — De geboorte van Boedi Oetomo. — Boedi Oetomo in de periode 1908—1918. — Het Javaansch natinalisme in de Indische beweging. — De Javaansche vrouw. — Grepen uit het Javaansch-economisch leven. — Middenstand, samenwerking en leiderschap. — De waarde van het dessa-onderwijs voor de welvaart der Javaansche bevolking. — Oude en nieuwe methoden in de verloskundige hulp op Java. — De toekomst der Javaansche letteren. — Beschouwing over Java's nationale toonkunst. — Wayangbeeldkunst als grondslag eener Javaansche schildersschool. — Ons standpunt tegenover den godsdienst. — De grondslag voor de bouwkunst op Java. — De lessen der historie van het Javaansche volk. — Aan het slot een literatuur-opgave waarin alleen gewag wordt gemaakt van hetgeen in de Europeesche pers in weekbladen, maandschriften, brochures, enz. over Boedi Oetomo werd geschreven.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 25: De suiker en de oorlog, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs.— Bataviasche Vereeniging voor den Rubberhandel. — De suikerproducties der residenties van Java, oogstjaar 1917. — In- en uitvoer van Java en Madoera. — Scheepvaartbeweging in Nederl.-Indië gedurende 1917. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West'', Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer.

Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieëlen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; Weekblad voor Indië, De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INGANG.	AANTEEKENINGEN.
Lid van den Raad van Justitie te Soerabaja.	2 April 1918.	De eventueel met verlof vertrekkende ambtenaar is Mr. Ch. A. Derx.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 6 Juli 1918*, ten 2 ure n.m., in het Hotel *De Nieuwe Kroon"*, Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Notulen (zie K. W. 30 Mei 1918 No. 22).
2. Bespreking van de agenda voor de jaarlijksche algemeene vergadering.
3. Goedkeuring van de benoeming van de leden van de Commissie van Toezicht op het beheer van het tehuis voor Inlanders te 's-Gravenhage.
4. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

N.B. Hoofdbestuursleden, die wenschen deel te nemen aan het noenmaal. dat op 6 Juli a.s., ter gelegenheid van de algemeene vergadering, door het Bestuur der Afdeeling Apeldoorn zal worden aangeboden, worden uitgenoodigd zulks vóór 29 Juni a.s. mede te deelen aan den ondergeteekende.

De Secretaris van het Hoofdbestuur,
E. F. GROOSS.

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING der Vereeniging op *Zaterdag 6 Juli 1918* ten 2½ ure n.m. in het Hotel *„De Nieuwe Kroon"*, Loolaan te Apeldoorn.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen. (Zie K. W. 26 Juli 1917 No. 30).
3. Jaarverslag over 1917 van het Hoofdbestuur (zie K. W. 13 Juni 1918 No. 24).
4. Idem van de Studie-Commissie (zie K. W. 9 Mei 1918 No. 19).
5. Idem van de Commissie voor West-Indië (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
6. Idem van den Inlichtingendienst (zie K. W. 2 Mei 1918 No. 18).
7. Rekening en verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1917 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
8. Begrooting voor het jaar 1918 (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
9. Benoeming van leden van de commissie tot onderzoek van de rekening en verantwoording over het jaar 1918.
10. Voorziening in 7 vacatures in het Hoofdbestuur, ontstaan door:
    a. periodiek aftreden van de leden: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen), J. F. T. J. Brondgeest (Haarlem), J. H. Calmeijer (Apeldoorn), Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs (Breda), F. E. Luitjes (Nijmegen) en Mr. Dr. C. F. Schoch (Amsterdam);
    b. vertrek naar Indië van het lid C. Monod de Froideville (Studentenafdeeling Leiden).
    Gestelde candidaten:
    Amsterdam: 1. Mr. Dr. C. F. Schoch,
    2. C. den Hamer.
    Apeldoorn: 1. J. H. Calmeyer,
    2. Mej. K. Ament.
    Breda: 1. Mevr. Douair. Jhr. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs,
    2. W. Helms.
    Groningen: 1. H. F. Tillema,
    2. B. A. Kwast.
    Haarlem: 1. J. P. T. J. Brondgeest,
    2. H. F. Wagenaar Reisiger.
    Nijmegen: 1. F. E. Luitjes,
    2. A. E. Kamerman.
    Studenten-Afdeeling Leiden: 1. F. C. Lekkerkerker,
    2. I. J. Bloem.
11. Voorstel tot goedkeuring van:
    a. de benoeming van den heer E. F. Grooss tot secretaris-penningmeester;
    b. de benoeming van den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt tot lid van het dagelijksch bestuur, tevens plaatsvervangend secretaris-penningmeester.
12. Voorstel tot wijziging der statuten en van het huishoudelijk reglement.
13. Bespreking van hetgeen de Vereeniging „Oost en West" zoude kunnen doen ter bevordering van de verkiezing van leden der Staten-Generaal, die door eigen waarneming met Indië bekend zijn en van wie verwacht kan worden, dat zij belang stellen in onze koloniën (zie K. W. 6 Juni 1918 No. 23).
14. Mededeelingen omtrent commissiën, instellingen en werkzaamheden.
15. Vaststelling van de plaats waar de jaarlijksche algemeene vergadering in 1919 zal worden gehouden.
16. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

De Secretaris,
E. F. GROOSS.

Van de Indische Vereeniging:

BIJEENKOMST op *Zaterdag 29 Juni 1918* in café „Hollandais", Groenmarkt Den Haag.

I. Huishoudelijke Vergadering van 7 tot 8 uur n.m.
Onderwerp: Voorstel van den Heer C. Lekkerkerker om Javaansche en Maleische volksboeken uit te geven.

II. Algemeene Vergadering te 8 ure n.m.
Spreker: R. M. S. Surya Ningrat.
Onderwerp: Indië en de verkiezingen.

Na afloop gelegenheid tot debat.

HET BESTUUR.
Havenstraat 7a, Delft.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Ind. Mil.-Apotheker.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1918 voor twee studenten in de artsenijbereidkunde aan de Nederlandsche Universiteiten de gelegenheid bestaat om, onder genot van eene geldelijke tegemoetkoming van ƒ 4000 (vier duizend gulden), te worden opgeleid tot militair apotheker bij het leger in Nederlandsch-Indië, overeenkomstig de regeling vastgesteld bij beschikking van den Minister van Koloniën van 6 Mei 1918, 8ste afdeeling, No. 24, waarvan kosteloos exemplaren bij het Departement van Koloniën (8ste afdeeling) zijn te verkrijgen.

Gegadigden zullen zich onder overlegging van de gevorderde bescheiden vóór 1 Augustus 1918 bij gezegeld verzoekschrift hebben te wenden tot het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 4 Juni 1918 No. 128).

Uitzending voor den Nederlandsch Oost- en en West-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de plant- en dierkunde.
Vier leeraren in de Nederlandsche taal.
Drie leeraren in het teekenen.
Een leeraar in de aardrijkskunde.
Een leeraar in het Duitsch.
Een onderwijzer in de houtbewerking.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).
Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Gouvernements-arts met ervaring op 't gebied der pharmacodynamie.
Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.
Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Ingenieur voor de landsgebouwen (bouwkundig ing.)
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:
Civiel-ingenieur. Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de buitenbezittingen (civiel-ingeneur).
Opzichter. Tijdelijk bouwkundig opzichter.
Opziener bij den dienst van het mijnwezen.
Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Ingenieur bij het mijnwezen.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Civiel-ingenieur. Werktuigkundig ingenieur. Ingenieur voor het signaalwezen. Adspirant-adjunct-chef of adj.-chef der 1ste of 4de afdeeling.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst:
Adspirant-ingenieur. Commies.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europ. lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Bij de Gouvernements-marine:
Derde stuurman. Leerling-machinist.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.
Voor de na te noemen betrekking bij 's lands dienst in Nederlandsch West-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:
Onderwijzer voor het openbaar onderwijs op St. Martin (Curaçao).
Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.
(Nederlandsche Staatscourant van 8 Juni 1918 No. 132).

Ingezonden.

Nog steeds Ras-vooroordeel?

In de beschouwingen van den heer C. P. J. Blok over de door de Regeering voorgestelde hervorming van het bestuursstelsel op Java en Madoera, waar sprake was van het denkbeeld, in de Memorie van Toelichting bij het Wetsontwerp geopperd, dat te zijner tijd een Nederlandsch onderdaan, niet-Nederlander, tot het ambt van Landdrost zou kunnen worden benoemd — zie het hoofdartikel van dit blad van 30 Mei j.l. — liet de schrijver deze woorden volgen:

,,Toekomstmuziek! Als die tijd daar is, zal het o.i. ook gedaan zijn met het voogdijschap van Nederland over Nederlandsch Indië en Europeesche drosten zullen er dan niet behoeven te zijn. Maar zoolang die tijd nog niet daar is, getuigt het o.i. niet van een practischen bestuurskijk, de mogelijkheid voor te stellen van de plaatsing van den Nederlandschen drost onder den Inlandschen landdrost.''

Met redenen gestaafd heeft de schrijver deze zijne uitspraak niet.

Mist hij het vertrouwen, dat de Regeering, vóórdat zij te zijner tijd tot de benoeming van een inlandschen landdrost overgaat, zich zal hebben weten te voorzien van alleszins voldoende waarborgen, dat de betrokkene door geestelijke ontwikkeling en karakter-eigenschappen, alles uit reeds bewezen diensten onomstootelijk gebleken, zich voor het ambt ten volle geschikt heeft betoond?

Of geldt dit alles voor hem niet en is in zijne oogen de Inlander, welke zijne antecedenten dan ook mogen zijn, in vergelijking met de Europeaan, minderwaardig?

Moest de beschouwing van den schrijver de gangbare zijn onder de Nederlanders van heden en morgen, onder wier oog en hand jong Insulinde als deel van groot-Nederland zal hebben op te leven, dan zou een donkere schaduw vallen op het schoone perspectief, dat door de opening van den Indischen Volksraad werd geopend.

Maar wij vertrouwen, dat het anders zal zijn.

,,There is neither East nor West, nor border, nor breed, nor brith.
When two strong men meet another, though they come from the ends of the earth.''

De Nederlander, mits sterk, zal den sterken Inlander als zijn gelijke leeren erkennen.

Toekomst-muziek inderdaad! Maar wie zich over het ontwaken van Indonesië niet alleen verheugt, maar het ook wenscht te zien opgroeien tot de werkzaamheid van den vollen dag, moet toekomst-muziek leeren verstaan.

W. J. COHEN STUART.

—

Waar de geachte inzender 't met mij eens is, dat wij in de M. v. T. ,,Toekomstmuziek'' te hooren krijgen, daar wilde ik er slechts op wijzen, dat in weerwil van alle goede bedoelingen om aan Indië een ,,self-government'' te geven, m.b.i. toch het Nederlandsch afdeelingsbestuur de spil is, waar alles om draait. En zoolang de begeerde zelfstandigheid, om niet te spreken van onafhankelijkheid van Ned.-Indië, nog niet verwezenlijkt is, zoolang er nog geen eenheid in privaat- en publiekrechtelijken zin onder de verschillende bevolkingsgroepen bestaat, zoolang nog het Regeeringsreglement van ,,Europeanen en Inlanders en met dezen gelijkgestelden'', spreekt en zoolang nog van ,,Nederlandsche onderdanen'' gesproken wordt, zoo lang kan m.b.i. geen sprake zijn van de plaatsing van den voogd onder den pupil.

Waarmede ik volstrekt niets beleedigends voor den Inlander bedoel, noch rasvooroordeel uitspreek.

En waarmede de heer Cohen Stuart en anderen met meer of minder Indische bestuurservaring 't met mij niet eens behoeven te zijn.

C. P. J. BLOK.

SUMATRA's WESTKUST.
Mei 1819 — Mei 1919.

Hooggeachte redactie,

Naar aanleiding van het artikel van den heer S. M. Latif in Uw blad van 25 April 1918 zij het mij, namens mijn landgenooten, die thans in Nederland zijn, vergund nog een enkel woord te berde te brengen.

Zijne antwoorden op mijne vragen worden door mij en andere Menangkabauers in Holland beschouwd als politieke manoeuvre, n i e t ten bate van het land, maar u i t s l u i t e n d ten voordeele van zijn eigen persoon.

Wij, Menangkabauers, in Nederland vertoevende, achten het niet wenschelijk, niet noodzakelijk, en niet nuttig om in deze tijden van opbruisend nationalisme een f e e s t te vieren ter herdenking van het feit, dat wij binnenkort honderd jaar onder het Nederlandsch gezag staan.

Wij hebben een open oog voor het vele goede, dat het Nederlandsche Gouvernement ons sedert dien tijd heeft gegeven. Evenzoo hebben wij een open oog voor de fouten, die gedurende dien tijd door de Indische Regeering niet alleen ten aanzien van ons, Menangkabauers speciaal, maar ook jegens de Inlandsche bevolking van Insulinde in 't algemeen, zijn begaan.

Wij vermeenen te w e t e n, wat er in deze tijden omgaat in de harten van de Indonesiërs in 't algemeen en wij w e t e n in 't bijzonder, wat er omgaat in de harten van ons en onze landgenooten.

Mochten niettemin onze landgenooten in Indië besluiten, om dezen dag niet ongemerkt te laten voorbijgaa, dan zouden wij willen adviseeren:

Laat de viering van dien dag waardig zijn, zonder uitbundige feestuitingen en...... bovenal eerlijk.

Laten zij op dien dag doen verschijnen een geschiedenisboek van ons land en volk, geschreven door o n s, Menangkabauers.

En laten zij dat boek als blijvende herdenkingsgift aanbieden aan ons volk en aan de Nederlandsche regeering, opdat ook deze laatste m e t de Indische regeering, de in Indië levende en werkende Hollanders en het v o l k i n N e d e r l a n d een juist beeld krijgt van onzen gedachtengang.

Een dergelijke viering zal ongetwijfeld van groote waarde zijn en voor ons en voor Nederland en voor Insulinde.

Waarde Latif! Wilt gij deze discussie voortzetten, dan laten wij beter deze zuiver locaal nationalistische kwesties in onze eigen pers bespreken.

Met beleefden dank voor de plaatsing.

Namens de in Nederland verblijvende Menangkabauers,
BAGINDA Z. RASAD.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Ballotstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Velperbinnensingel 7, Arnhem. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde. (In het bezit van aktes in beide vakken).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—**;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colégio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.